

Cumhuriyet'in Kuruluşunun 90. Yılında Başkent Ankara:

Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Ankara'da İmâr Faaliyetlerinde Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Rolü, Atatürk Orman Çiftliği ve Bazı İmâr Hatıraları

Sadi BAYRAM

Roma İmparatorluğu'nun Augustus'u, Anadolu Selçukluları zamanında Ahi Beyliği, Osmanlı zamanında Hacıbayram-ı Vefî ve Hıdırlık'taki Hüseyin Gazi ile ünlenen Cumhuriyetimizin başkenti, Ankara'nın kuruluşu M.Ö. çağlara dayanmakta olup, daha ziyade eski çağlarda gemi çapası anlamına gelen Ancyria adı ile ünlenmişti.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 23 Nisan 1920'de kurulmasıyla birlikte yabancı elçilik temsilcileri Ankara'ya gelmeye başlamış, eski konaklar söz konusu elçiliklere tahsis edilerek öncelikle yabancıların kalacağı mekanlar için hazırlık çalışmaları yapılmış, Kurtuluş Savaşı'ndan muzaffer olarak çıkılıp, Lozan Muahedesi imzalanıp, 29 Ekim 1923'de Cumhuriyet'in ilânından sonra ve o dönemde yatırım yapacak devlet dairesi pek olmadığı için Vakıflar Genel Müdürlüğü sosyal ve hayrî hizmetler dalında görevlendirilmiş, Kızılbey Külliyesi arsasına (bugünkü Küçük Tiyatro'nun faaliyette bulunduğu bina) II. Vakıf Han yapılarak, o devrin 1929'daki sinema ihtiyacı, milletvekillerinin kalacağı pansiyon, 1935'de Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yurdu hizmetlerini ifâ etmiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü adına 1929 'da önceleri Mimar Vedat, daha sonra proje değişikliği ile Mimar Kemâlettin Bey Ankara Palas'ı inşa ederek yabancı misyonun kalacağı otel, Milletvekillerinin ihtiyacının karşılanması sağlanmıştır, Kızılbey Camii yerine Ziraat bankası binası neoklâsik üslûpta yapılmıştır. Bugünkü Etnografya Müzesinin ve Devlet Resim-Heykel Müzesi'nin bulunduğu alan eski namazgâh yeridir¹. Bunun doğusunda bugünkü Numune Hastanesinin Numune Pavyonu Vakıflar adına inşa edilerek hem vakfiyelerdeki sağlık hizmetlerinin yerine getirilmesine çalışılmış hem de Ankaralılara bütün sağlık hizmetini sunarak hastane ihtiyacını gidermiştir. Bunların dışında Mimar Kemâl tarafından bugünkü Yüksel Caddesinde ilkokul yapılarak eğitime destek verilmiş, Etimesgut'ta yatılı bölge okulu yapılarak bütün Türkiye'ye hizmet vermeye çalışılmıştır. Etimesgut'a ayrıca hamam da inşa ettirilmiştir. Tahta Kale hamamı yıkılarak bugün Seyranbağları dolmuşlarının Ulus'tan kalkan ilk durağı olan yerde IV. Vakıf işhanı, Anafartalar Caddesine bazı işyerleri yapılarak esnafa hizmet imkânı saplanmış, Hacıbayram'a giden yolun sağ tarafına gelir getirici (Bugün Ulus Oteli) bina yapılarak Anafartalar Polis Karakolu, Cebeci Stadı karşısına memur lojmanları yaptırılarak, memurlara ikâmet imkânları o dönemin kısıtlı şartları altında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca 1935-36 yıllarında inşa edilip Etibank olarak kullanılan, daha sonra 1954'de T.Vakıflar Bankası Genel Müdürlüğü olan, 1992'den beri de zaman zaman Vakıflar Genel Müdürlüğü Kültür ve Tescil Dairesi olarak kullanılan Atatürk Bulvarı No. 44'deki eski Osmanlı Bankasının bitişiği de Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yaptırılmıştır². Bazılarının o dönemdeki maliyetlerini incelersek³ :

Yenişehir'de yaptırılıp Mimar Kemâlettin İlkokul olarak kullanılmak üzere verilen bina	100.295.00
İller bankası yanında Hukuk Mektebi Olarak yaptırılan bina bedeli.....	140.384.65
Etimesgutta Yatılı Bölge Okulu ve Müstemilatı maliyeti.....	327.900.00

¹ Sadi Bayram; *Cumhuriyetimizin 75. Yılında Ülkeye Genel Bir Bakış ve Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Başkentteki İmâr Faaliyetleri*, Vakıf ve Kültür, S.3, Kasım 1998, Plaka Matbaası, Ankara, s.6-11.

² Nurcan İnci Fırat, *Ankara Ulus'ta Cumhuriyet Dönemi Mimarisinden Bir Örnek*, Vakıf ve Kültür, S.3, Kasım 1998, Plaka Matbaası, Ankara, s.12-14.

³ *Evkaf Umum Müdürlüğü'nün Cumhuriyet'in İlk On Senesindeki İşler hakkında Rapor*, 29 Birinci Teşrin 1933, Başvekâlet Matbaası, Ankara 1933, s.32.

Ankara Palas, Belvü Palas ⁴ , III, IV. V. Vakıf Apartmanları maliyeti	2.435.486.60
Mevcut gelir getiren binaların onarımı, ihyası	278.625.00
Mevcut hayratın tamiri, ihyası	147.691.54
Ankara Belediyesine su tesisatına yardım amaçlı verilen	40.000.00
Etimesgut su tesisleri için Ankara İskân Md.ne verilen	25.000.00
Himâye-i Etfal Cemiyeti Ankara Merkezine verilen	7.700.00
Himaye-i Eşcâr Cemiyetine verilen	500.00
Muallimler Birliğine verilen	9.000.00
Türk Ocakları Merkez Heyeti ve Ankara Türk Ocağına verilen	102.000.00
Ankara Spor Klübüne verilen	3.300.00
Ankara Belediyesine Mezarlılar satış bedelinden verilen	33.817.90
Mülhâh Vakıfların onarım ve ihyasına verilen.....	38.295.43
Ankara Numune Hastanesi Pavyonu için Hudut sahiller ve Sıhhat Umum Md. Verilen	675.000.00
Toplam :	4.364.996.12

Muhtelif kurum ve kuruluşlara Cumhuriyet'in ilk 10 yılında 1924-1932 yılları arasında Vakıfların bütçesinin elverdiği ölçüde yapılan yardımın bugünkü rayiçle $1.976.886 \times 650 = 1.279.125.900$ TL.mal olduğu ortaya çıkmaktadır⁵.

**Cumhuriyet Devrinde Evkâf Umum Müdürlüğü Tarafından
Muhtelif Müesseselere İlmî ve Hayrî Hizmet Tertibinden**

Yapılan Yardımlar

	Toplam										
	Lira	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	
Dar'ül-Fünun'a	495.000	0	0	50.000	100.000	100.000	100.000	100.000	25.000	20.000	
Dar'ül-Şafaka'ya ⁶	255.000	0	0	65.000	65.000	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000	
Hilâl-i Ahmer'e	16.000	10.000	5.000	0	1.000	0	0	0	0	0	
Himaye-i Etfal Cemiyeti'ne	7.700	0	0	5.000	2.700	0	0	0	0	0	
Samsun Himaye-i Etfal Cemiyeti'ne	3.500	0	0	0	1.500	2.000	0	0	0	0	
Mülgâ Türkocakları'na Hudud Sahiller ve Sıhhat Umum Md.'ne	111.500	0	0	0	17.000	34.500	30.000	30.000	0	0	
Belediyelere	675.000	0	0	0	0	150.000	150.000	150.000	150.000	75.000	
İdare-i Hususiyelere	160.800	0	49.000	5.500	5.800	5.000	70.500	25.000	0	0	
Muallimler Birliği'ne	36.900	0	0	7.500	1.400	3.000	0	25.000	0	0	
Himaye-i Eşcâr Cemiyeti'ne	9.000	0	0	0	4.000	5.000	0	0	0	0	
Talebe Yurtlarına ve Maarif Cemiyeti'ne	500	0	0	0	0	0	0	500	0	0	
Ankara Spor Klübüne	6.000	0	0	0	0	0	0	1.000	0	5.000	
Ankara Hukuk	3.300	0	0	0	2.800	500	0	0	0	0	
	3.800	0	0	0	2.500	0	500	0	500	300	

⁴ Bu günkü Merkez Bankası yeni binası yerinde idi. 1967 yıllarında 25 Milyon liraya Merkez Bankasına Feramuz Berkol dönemimde satıldı.Para Türkiye Vakıflar Bankası sermayesine ilâve edildi.Meşhur ses san'atçılarından Zeki Müren, Nezahat Bayram ve o devrin ünlüleri orada kalırdı. Mimarisi bugünkü Küçük Tiyatro binası ile büyük benzerlik gösterir, zaten aynı tarihte yapılmışlardı.

⁵ Bkz. Tablo 1

⁶ Dar'üş-Şafaka'ya verilen 255.000 Liranın 80.000 lirası tamir bedelidir.

Evkaf Umum Müdürlüğünün Cumhuriyet'in İlk On Senesindeki İşler hakkında Rapor, 29 Birinci Teşrin 1933, Başvekâlet Matbaası, Ankara 1933, s.30.

Fakültesi'ne											
Şehitlikler İmâr											
Cemiyeti'ne	5.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5.000
Bikudret Hayratın İmâr											
ve İhyasına	124.336	0	0	0	29.483	25.698	34.479	15.098	9.827		9.751
Mezarlıklar Satış											
Bedelinden											
Belediyelere verilen											
(Muhtelif senelerde)	5.450	0	0	0	0	0	0	0	0	0	54.550
Yekûn	1.967.886	10.000	54.000	13.300	233.183	350.698	410479	371.598	210.327	194.601	

Yardımanın tamamı bugünkü rayiçle⁷ bir altın 550 TL kabuledilirse: **1.976.886x550=1.087.287.300 TL.** civarındadır.

Cumhuriyetimizin kurucusu, büyük önder Gazi Mustafa Kemal, askerî zaferle yetinmeyerek ekonomi ve ziraatte de halkına önder olmak istiyordu. Bu amaçla eski Ankara Valilerinden Abidin Paşa'nın eşi *Faika Hanım*'dan 20.000 dönümlük (Atatürk) Orman Çiftliği arazisini 1925 yılında satın aldı. Daha sonra *Balgat Yağmur Baba* Çiftliği ile yine 1925 tarihlerinde birleştirdi. Halka örnek olacak bu çiftliğin başına, devlet işleri yoğun olduğundan birini atamak gerekiyordu. Şahsî parası ile Çiftlik satın alındığından, Kurtuluş Savaşı Sırasında kaldığı Ziraat Fakültesinden tanıdığı ziraatçi Tahsin Bey'i Çiftlik işlerinde yardımcı seçti. Atatürk Orman Çiftliğini kuran ve onun müdürlüğünü yapan Tahsin Coşkan'dır. Atatürk ilk Ankara'ya geldiğinde Ziraat Fakültesinde ikâmet ediyordu, dostlukları orada başlamış, daha sonra 1925 yılında Atatürk Orman Çiftliği'nin başına getirilmiş, kuruluşunu yapmış, bu vesile ile Çiftlik Atatürk'ün şahsî malı olduğu için de , resmi işlemleri takip için büyük kurtarıcı, sadece çiftlik işlerine ait olmak üzere genel vekâletnâme vermiştir;

Aslı 08.04.2008 tarihinde vafat eden dostumuz Nurettin Daş'da bulunan Gazi Mustafa Kemal'in 6 Haziran 1925 tarihli (Atatürk) Orman Çiftliği Umumi Vekâletnâmesi çevrisi aşağıda sunulmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti
Ankara 2. Noterlik Dairesi
Umum Numarası 852

Muamele tahririne mahsus kısımdır:

1343 Hicrî (Rumî) yılının Zilkâde ayının on dördüncü gününe rastlayan 1343 yılının Haziran Ayı'nın altıncı Cum'artesi günü⁸ (doğrusu; R./ 06 Haziran 1341 / 06.06.1925 M.) ben aşağıda imzası ve mührü bulunan Ankara, İstanbul Caddesi'nde Kayseri han'daki hususî dairemde vazife gören Ankara 2. Noteri *Vehyeddin Bey oğlu Hüseyin Efendi* vukû bulan başvuru ve isteğe uygun olarak yetkim dahilinde bulunan Ankara Çankaya mevkiindeki köşkte oturan *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa* Hazretleri konutuna gittiğimde Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelerinden Londra Büyükelçisi *Reşid oğlu Ferid Bey*, Harita Dairesi Topograf Şube Müdürü *Selim Bey oğlu Albay Âdem Beyefendi oğlu Selim Bey*, Cumhurbaşkanı olarak tanımakta bulunduğum yukarıda fotoğrafı ilişikte olup, gösterilen nüfus teskeresine nazaran *Ali Rıza Efendi* Hazretleri ile *Zübeyde Hanımefendi* Hazretlerinden 297 yılında⁹ Selânîk'te doğmuş bulunduğu anlaşılan Türkiye Cumhuresisi Gazi Mustafa Kemâl Paşa Hazretleri de gelerek bir vekâletnâme düzenlenip tasdiki istemesi üzerine Mustafa Kemâl Paşa Hazretleri söze başlayarak:

⁷ 21.05.2013 tarihli rayiç.

⁸ Hicrî takvim olarak 1341 yazılsa da Cumartesi günü zikredimesi Rumî / 06.06.1925 M. tarihine tekabül etmektedir. H. 14 Zilkâde 1343 tarihi 28 Haziran 1923'e denk gelmektedir. Vekâletnâme sonunda doğrusu yazılmıştır.

⁹ Rumî/1881 M.

Ankara civarında sahibi bulunduğum *Orman Çiftliği* ile *Yağmur Baba* ve *Balgat Çiftliklerinin* idare ve imârına ve elde edilen mahsullerinin toplanması ve kiralanması, eski ve yeni kiracılardan olan birikmiş kiraların toplanıp bana gönderilmesine, gerektiğinde tarafımdan yazılı olarak emredilmiş olmak şartı ile adı geçen çiftliklerin imâr ve ihyâsı maksadı ile benim adıma borçlanmaya, sözü geçen çiftliği toptan kiraya vereceği zaman benden alacağı yazılı emre uygun olarak hareket etmeye, kısım kısım icara vermeye ve tahliye istemeye, yeniden dilediği şart ve müddetle münasip göreceği kimselere vermeye, söz konusu çiftlik ile arazinin satın alınmasında Tapu Dairesi'nde gerekli muameleleri namıma takip ve sonuçlandırılmasına, bütün bu muameleler sebebi ile gerek kiracılar ve gerekse diğer kimseler ile anlaşmalık veya dâvâ çıkması halinde bu anlaşmalık ve dâvâlarda beni Türkiye Cumhuriyeti'nin bütün mahkemeleri ve meclislerinde halen mevcut bulunan ve bundan sonra çıkacak dâvâlardan dolayı dâvâcı, dâvâlı ve üçüncü şahıs, müdahil olarak temsile, yemin teklifine, haciz koymaya ve her nev'î evrak, lâyiha ve dilekçeyi düzenleyip ait olduğu makama vermeye vekillik sıfatı üzerinde kalmak kaydı ile kendisine verilen yetkinin tamamı veya bir kısmının kullanılması için Baroya kayıtlı avukatlardan münasip göreceği kimselere vekâlet verip hizmetini bu avukatlarla birlikte yürütmeye icabında azletmeye ve kısaca haklı menfaatlerinin korunması için yapılması gerekli bütün kanunî idare ve muameleleri yapmaya izinli olmak üzere tarafımdan **Tahsin Bey**'i¹⁰ umumî vekil nasp ve tayin ettiğini bildirmesi üzerine işbu vekâletnâme mezkûr köşkte bizzat tarafımdan tanzim olunan ve cehren okunup münderecat ve mazmuhunun talep ve ikrarı vakıalarına muvafık ve mutabık olduğu sözü geçen müvekkil hazretleri tarafından kabûl ve tasdik buyurulduktan sonra altı mecliste hazır olanlar tarafından birlikte imza edilerek mühürlendi.

6 Haziran 341 müvekkil **Gazi Mustafa Kemâl**

Türkiye Cumhuriyeti

2. Noterliği

Ankara

2.Kâtibi Veliyuddin

Marûf Şahidan

İmza **Ferit**

İmza **Adem Vasfi**

İşbu vekâletnâme sureti dairemizde mahfuz fi 6 Haziran 341 (R./ 06.06.1925 M.) tarih ve umum 851 numarası ile musaddak bunan salına mutabık olmağla bit-tasdik alâkadarlarından müvekkil-i müşar'ün ileyh Gazi Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerine arz ve takdim kılındı. Fî 6 Haziran sene 341

10 adet Pul ve pulları iptal için çift mühür

Vekâletnâmenin imzalandığı altın dolamakalem de Atatürk tarafından Tahsin Coşkan'a hediye edilmiştir. Aile armağanı olarak halen muhafaza edilmektedir. Ayrıca bir de Macaristan'dan getirilmiş ve Atatürk'e verilmiş deri sigara muhafazası, Atatürk'den önemli aile hatırlarındandır. Atatürk Orman Çiftliği'nin bir nev'i Genel Müdürü olan Tahsin Coşkan, İkinci Mecliste Kastamonu mebusu seçilmiş, Ziraat ve Tekel Bakanlıklarına getirilmiştir¹¹.

Tahsin Coşkan, ilk önce Çiftlikte dökümhane, Pulluk Fabrikasını kurdu, Bu Atölye daha sonra Zirai Donatım Kurumunun temeli oldu, Atölye genişledi fabrikaya dönüştü, Sakarya'ya giderek Vagon Fabrikası oldu. Çiftlik ilk kurulduğunda Macar ustalar geldi. Dökümhane kuruldu. Burada Atatürk Büstleri 10. yıl civarında döküldü. Türkiye'de bazı bakanlık binalarında kaldı ise, ancak 10-11 adet vardır. Biri büyük biri küçük olmak üzere iki adedi ailededir.

Orman Çiftliği daha sonraki yıllarda, Macun, Güvercinlik ve Ahi Mes'ud Çiftlikleri satın alınarak birleştirilmesiyle 08.08. 1928 tarihli raporda 120 dönümlük bir arazi haline gelmiş, bazı yayınlarda 102.000, 1950 yılı

¹⁰ Tahsin Coşkan.

¹¹ Sadi Bayram; *Cumhuriyetin derinliklerinden Hatıralar, Eski Ankaralılarından Nurettin Daş ile Eski Ankara Hakkında Bir Söyleşi*, Türk Dünyası Tarih Dergisi, S. 220, Nisan 2005, Atlan Matbaa Sanayi, İstanbul, s.55- 58'e eklemeler yapılmıştır.

raporunda ise 97.575.000 m2, 1961 yılı raporunda ise global bir rakam verilerek 97.000.000 m2 olarak gösterilmiştir¹².

Tahsin Coşkan tarafından Gazi Mustafa Kemal adına Orman Çiftliği için satın alınan arazilerin bedelleri, Atatürk'ün Türkiye İş Bankasındaki 2. Nolu Hesabından ödenmiştir. Bugün Atatürk Orman Çiftliği elindeki arazi yüzölçümü 33 bin dönüm, yargı kararı ile satılan arazi 22 dönüm civarındadır.¹³ Satılan arazilerle ilgili 9 yasa çıkmış olup, biri Şemsettin Günaltay, dördü Adnan Menderes, ikisi Bülent Ulusu, biri 4. Süleyman Demirel Hükümetleridir¹⁴.

Tahsin Coşkan'ın damadı olan Nurettin Daş'ın eşi, Çiftlikte doğması münasebetiyle Atatürk bizzat kendisi koymuştur. Gülten olsun bu kızı adı demıştır. 08.04.2008 tarihinde Ankara'da 82 yaşında vefat eden rahmetli aziz dostumuz Nurettin Daş, Şubat 1926 yılında Ankara'nın bugün bulunan Doğum evi karşısında, Öksüzce Çeşme yanında, o günkü Boşnak Mahallesi¹⁵ dünyaya gelmiş, bir yıl sonra da Avusturyalılar tarafından 150 konut inşa edilen o günkü Cumhuriyet Mahallesi, bugünkü Kızılay İnkılap Sokaktaki evlerine taşınmışlardır.

Babası Emin Daş; General Ali Fuat Cebesoy'un babası, General Fazıl Paşa'nın askerde Sefer Emni olup, Sakarya Gazisidir. Kurtuluş Savaşı sona erdikten sonra, Cebesoylarla birlikte Ankara'da kalmışlardır. Fazıl Paşa, Ali Fuat Cebesoy Moskova Elçisi olduğu sıralarda Nafia Vekilliliği (bugünkü Bayındırlık Bakanı) yapmış, Emin Daş da yol müteahhitliğine başlamıştır.

Bugün eski eser olarak nitelendirilen Ziya Gökalp Caddesi'ndeki Mado Dondurmalarının olduğu bina, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı Üzerindeki eski Macar Sefareti, karşısındaki Tapu ve Kadastro Okulu, birkaç sene önce restore edilip emekli milletvekillerine tahsis edilen Mithat Paşa Caddesindeki Mustafa Necati Evi Avusturyalılar'ın yaptıkları 150 ev bunlar arasındadır.

Ulus-İstasyon arası yol 10.yıl şenliklerine yetiştirilmek üzere 15 gün içinde tamamlanmış, Gençlik Parkı düzenlenmiştir. 1941 sonu 42 başında hizmete girmiştir. Geçlik Parkı yapılırken demirin kilosu yerinde teslim olarak 5 kuruş 5 para iken, İkinci Dünya Savaşı'nın en canlı günlerinde demirin kilosu 25 kuruşa çıkınca Emin Daş Müteahhitliği bırakmak zorunda kalmıştır.

Atatürk Bulvarı caddesi de Emin Daş tarafından yaptırılmış olup, Çankaya Atatürk Köşkü'ne kadar uzanmıştır. Burada dikilen ağaçları, Gazi Mustafa Kemal Hazretleri devamlı kontrol ettiği, arazözlerle de sulattığını, Nurettin Daş ifade etmiştir.

1942 yılına kadar, Ankara'nın bütün yollarının % 79 müteahhitliği Emin Daş tarafından yapılmıştır. Taşçı ustaları genelde Kırşehir-Kaman'dan gelirdi, ayrıca bugünkü Bayındır Barajı civarındaki köylerden gelen taşçı ustaları, kesme parke yollarda kaldırım işlerinde çalıştırılmıştır.

1942 yılında gayrimüslümler de askere alınmaya başlamış ve bu askerler Ankara'da bol miktarda ağaç dikmişlerdir.

Bugünkü Yıldız , Birlik mahallelerinin olduğu yer, Muhafız Alayının arkası Mühye Köyü¹⁶ arazisi ve dereye Tuğla ocakları yakın zamana kadar vardı.

Tandoğan Meydanının bulunduğu yerde Muhafız alayının stadı vardı, Cumhuriyet'in 10.yılına kadar merasimler Tandoğan Meydanında yapılırdı. Cebeci Çayırında ise atlı karınca gibi çocuk şenlikleri, panayırılar yapılırdı. Gazi Lisesi- Karyağdı Türbesinden Sulu Hana kadar olan kısım Ermeni mahallesiydi.

¹² Prof.Dr. İzzet Toprak, Atatürk Orman Çiftliği Tarihi, Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik IV. Bir Açık Hava Müzesi: Ankara ve Çevresi Sempozyumu, 20*21 Mayıs 2010 Ankara, Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi, Dizayn Ofset Ankara 11.11.2011, s.135.

¹³ İzzet Toprak, age.s.136-137.

¹⁴ İzzet Toprak, age.s.142.

¹⁵ *Cenabi Ahmet Paşa Camii'nin Doğusu ile Gülveren'e inen bayır, o tarihlerde Balkanlardan gelen göçmenlerin iskânına ayrılmıştı.*

¹⁶ Bugün Birlik Mahallesi'nin güneydoğu ve güney bölümleri.

Gazi Lisesi arkası, Saman Pazarı alt kısımlarına kadar olan yerler, 1686 tarihinde Şeyhülislâm Ankaravî Mehmed Efendi Zincirli Camii külliyesine gelir getirmek üzere kurduğu vakıf adına inşa edilen Şengül Hamamının bulunduğu bölge Yahudi mahallesi olup, restore edilen Sinagog'u halen muhafaza edilmektedir.

Ziya Gökalp Caddesi 17 numara Emin Daş'a ait olup, eskiden Arnavutluk elçiliğine kiraya verilmiş, daha sonra Fransız Elçiliği kiralamıştır. Bir Müddet sonra Toprak İskân Genel Müdürlüğüne kiraya verilmiş, 1953 yılında da Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezi olarak kiralanmıştır. Bu binanın çapraz karşısı da ise Demokrat Parti Meclis Reisi Refik Koraltan'ın evi vardı.

Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü binasının altında meşhur Maarif Vekili Hasan Ali Yücel otururdu. Yüksel Caddesi ile İnkılap sokağın kesiştiği köşede meşhur Dışişleri Bakanı ve Moskova Sefiri Tevfik Rüştü Aras otururdu.

Bugünkü Opera Meydanı, 40 yıl öncesi İtfaiye Meydanı, Cumhuriyetin ilk yıllarında ise Hergelen (Hergelen) Meydanı idi. Aslında inşaatlarda çalışan işçiler için her gelen meydanı denir. Hergelen, başı boş at sürüsü demektir. Çok eskiden, 17.03.2013'de rahmetli olan aziz dost Sayın Hurşit Güneşli'den aldığımız bilgilere göre, Eynebey Hamamı civarı, Gazi Lisesinin eski yeri. İller Bankası Genel Müdürlük binasının bulunduğu mekân, gül bahçesi idi.

Yahudi Maşatlığı (mezarlığı) da bugünkü Adliye Sarayı 'nın bulunduğu yerde idi. Burada eskiden 1970'li yıllara kadar Tekel'in deposu vardı.

Maltepede Gaz Fabrikası (Tel gaz) ile elektrik santrali ve Değirmen vardı. Adliye Sarayının bulunduğu yerde, Silo'dan önce bir değirmen vardı. Necatibey Caddesinin sağ kısmı boştu. Maltepe boş arazi idi. Çankaya Kaymakamlığı'nın bulunduğu Saraçoğlu Evleri, Millî Savunmanın top sahasıydı. Buraya Bozkurt sahası da denirdi. Hurşit Güneşli'den aldığımız bilgilere göre ; Necatibey Caddesinin ilk adı Fevzi Çakmak Caddesi, daha sonra Dikmen Caddesi, daha sonra Necatibey Caddesi olmuştur. Polis Koleji şimdiki yerinde idi. Jandarma'nın Mızıkça Okulu vardı.

Ankara'nın eski meşhur valilerinden Nevzat Tandoğan, bugünkü Millî Piyango Genel Müdürlüğü ile İş Bankasının bir şubesinin bulunduğu iki bina arasında bir köşkte otururdu. Mareşal Fevzi Çakmak ise, Çankaya Köşkündeki Kuleli Köşkte ikâmet ederdi Genel Kurmay Başkanı olduğu sıralarda. Eski Başbakanlardan rahmetli Adnan Menderes, Bugünkü Meşrutiyet Caddesinde, Karanfil Sokakla Konur Sokak arasında bulunan yerde otururdu. Celâl Bayar ise, İş Bankası tarafından hediye edilen Atatürk Bulvarında, Vakıflar Bankası eski Genel Müdürlük binasının bir üstündeki Köşkte otururdu. Bina halen durmaktadır üç katlıdır, bir müddet Demokrat Parti Genel merkezi de olmuştur, arsasının bir kısmı satılmıştır.

Recep Peker Keçiörende, eski Ziraat Vekili Muhlis Erkmen de orada otururdu. Daha sonra Sakarya Caddesi ile İnkılap Sokağın kesiştiği bugünkü Örnek İş Hanı'nın yerinde idi. Recep Peker daha sonra Danıştay'ın civarına bir eve taşındı.

Kızılay'da, İzmir Caddesi ile Gazi Mustafa Kemal Bulvarının kesiştiği köşede, Eski Devlet Personel Başkanlığının binasının yerinde Ankara Maarif Koleji 3 katlı binada 1930 kuruldu. 1935'te bazı sınıflar için İzmir Caddesinde eski Balın Otelinin olduğu yerde bir bina kiralanarak bazı sınıflar oraya aktarıldı. Yanında (eski Varan Terminalinin yandan karşısı) Ali Nazmi'nin bahçeli evi vardı. Zaten o o zamanki evler hep bahçeli idi.

Bugünkü Ziya Gökalp Caddesinin başlarında bulunan SSK Rant tesisi (iş hanı) bulunduğu yer Meclis Reisi Kâzım Özalp'in evi idi. Yanında bazı milletvekillerinin evi vardı. Yıkıldı. Kızılay'a merkezi bir cami yapılacağı söylendi. Kocatepe'deki su deposu yıkılıp ortadan kaldırılınca Cami arsası oraya alındı ve Kocatepe Camii temeli atıldı. Eskiden bugünkü Kızılırmak Sokağının üstü Kocatepe Camii civarı fidanlık- koruluktu.

Bugünkü Yüksek İhtisas Hastahanesi'nin yerinde Taş Mektep vardı. Daha sonra Erkek Lisesi Oldu. Kızı Lisesi ise, Etnografya Müzesi ile Radyo Evi arasında Numune Hastahanesi'nin yan kısmındaydı.

Keçiören, Etlik, Aşağı Ayrancı, Yukarı Ayrancı, Esat, Seyranbağları, Kavaklıdere eski Ankaralıların bağları idi ve buralarda aralarında uzun mesafe bulunan tek katlı, tek tük bağ evleri vardı.

Ankara'dan Hacca gidenler, Deliller tepesi denilen, bugünkü Küçükesat Dörtüol civarı, Dedeman Oteli'nin bulunduğu yerden yolcu edilirdi.

Bakanlıklar 1936 yılı civarında Alman mimarlar tarafından yapıldı. Macar ustalar ve Bulgar ameleler kullanılmıştır.

Daş Ailesinin Ankara'daki izlerini araştırırsak:

Talat Paşa Bulvarı,

Kızılay- Çankaya, Köşke kadar olan yol,

İzmir Caddesi- Selanik Caddesi arası.

En son Gençlik Parkı, olarak sayılabilir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Ankaralı meşhur ailelerini sıralarsak; *Koçlar, Yağcılar, Aktarlar, Hamamcılar, Bulgurcuzâdeler, Kınacılar, Çubukcular, Börekçiler*'dir.

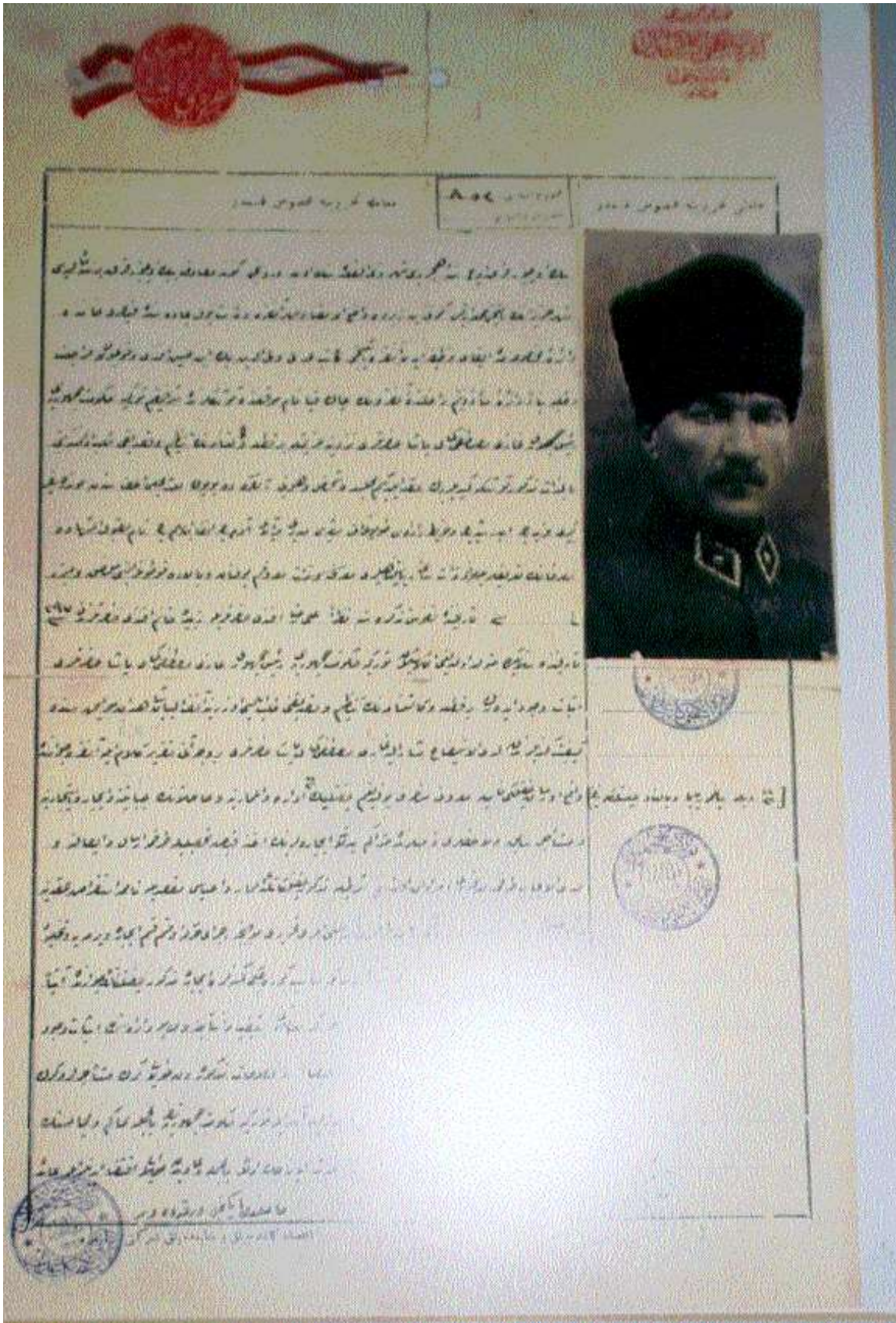

Tahsin Coşkan'a Atatürk tarafından imzalanan fotoğraf.

Gazi Mustafa Kemâl'in 06.06.1925 tarihli AOÇ. Vekâletnâmesi

Vekâletnâmenin ilk sayfası.

AOÇ:'de dökümü 1930-1931 yıllarında 10-12 adet dökülmüş Atatürk Büstü.

Bozuk olarak kabul edilen binici rölyefi, diğer bir büstün alt kaidesi altını oluşturmuş.

Atatürk ve Tahsin Coşkan

Atatürk'ün Çiftlik vekâletnâmesini imzalayıp Tahsin Coşkan'a hediye ettiği dolmakalem ve sigara muhafazası.

Nurettin Daş (Şubat 1926- 08.04.2008)